

N:o 40.

Ank. till Riksd. kansli den 17 mars 1893, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster.

(I. A.)

I skrifvelse af den 17 maj 1889 anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t täcktes ofördröjligen låta anställa undersökning om förekomst, utsträckning och beskaffenhet af de vid Gellivare och i allmänhet inom Norrbotten å kronojord befintliga apatitlager samt vidtagna de åtgärder, som till bevarande af statens rätt och fördel deraf kunde föranledas.

Jemte erinran härom har Kongl. Maj:t, sedan med anledning af Riksdagens berörda framställning undersökningsarbeten i det af Riksdagen angifna syfte blifvit i enlighet med särskilda af Kongl. Maj:t meddelade föreskrifter under de fyra sistförflutna åren verkställda, till Riksdagen öfverlemnadt till Kongl. Maj:t inkomna berättelser öfver de under åren 1889, 1890 och 1891 verkställda dylika arbeten; i sammanhang hvarmed Kongl. Maj:t i en till Riksdagen den 17 nästlidne februari aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 29) föreslagit Riksdagen att medgifva, att Kongl. Maj:t måtte ega

dels åt svenske män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t komme att bestämma, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid för hvarje gång af högst trettio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade apatitfyndigheter, med rätt för koncessionsinnehafvaren att, derest Kongl. Maj:t efter upplåtelseidens utgång pröfvade ny upplåtelse af området böra ske, ega företrädesrätt till öfverenskommelse om fortsatt arbete med apatitens tillgodogörande på de vilkor, Kongl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kunde finna godt bestämma,

Bih. till Riksd. Prot. 1893. 4 Saml. 1 Afd. 32 Häft. (N:o 40).

dels åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, upplåta i närheten af fyndställe belägna, af staten obegagnade vattenfall jemte erforderlig mark för vägar, för anläggning af verkstäder och arbetarebostäder samt för kraftledning, med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som skulle bestämmas genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

I det vid ifrågavarande proposition fogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden den 17 nästlidne februari redogöres till en början (sid. 3—6) för de undersökningar rörande apatit tillgångarna å kronojord inom Norrbottens län, som anstälts med anledning af Riksdagens omförmälda skrifvelse; och tillåter sig utskottet hänvisa till denna redogörelse äfvensom till de till Riksdagen öfverlemnade tryckta berättelserna öfver berörda undersökningar samt särskilde komiterades jemväl till trycket befordrade betänkande angående apatit tillgångar i Norrbotten.

I förenämnda statsrådsprotokoll meddelas vidare, att bergsingenjören Hans von Post i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift förmält, att af honom under åren 1889—1891 verkställda undersökningar rörande förekomsten af mineralet apatit gifvit vid handen, att å de kronan tillhöriga bergshöjderna Dundret, Luspavara och Siäkavara i Gellivare socken af Norrbottens län sagda mineral förekomme på flera ställen och särskildt på de två förstnämnda bergshöjderna till sådan myckenhet, att antagas kunde, dels att de redan anträffade fynden skulle kunna återgifva på dem nedlagda brytningskostnader, dels ock att, derest försöks- och brytningsarbeten kunde åvägabringas i större omfattning och med större ekonomiska resurser, än som dittills stått sökanden till buds, jemväl vinst skulle uppstå å företaget; och hade von Post anhållit, att sökanden, hans rättsinnehafvare och de svenske män, med hvilka han kunde förena sig, måtte undfå tillstånd att på nämnda bergshöjder, såvidt de icke vore upplåtna åt annan, dels med andras uteslutande under åren 1892, 1893 och 1894 eftersöka apatit och verkställa därför nödiga sprängnings- och jordarbeten, dels äfven, för den händelse under berörda period brytvärda fynd af apatit anträffades, under en tid af 50 år derefter ensamme bearbeta och tillgodogöra sig fynden. Tillika hade sökanden hemställt, dels att tillståndet till verkställande af undersökningar och försöksarbeten måtte omfatta hela de nämnda, mot marken skarpt begränsade bergshöjderna, men tillståndet till apatitens bearbetande

och tillgodogörande allenast vissa till utsträckning efter fyndstälленas läge samt till storlek efter arbetets och dertill hörande inrättnings behof bestämda områden, dels att mark till väg från jernvägen Luleå —Gellivare och till arbetsplatserna måtte anvisas, äfvensom sökanden medgifvas rätt att efter anmälan få använda i närheten af fyndstälлена belägna, af staten icke begagnade vattenfall jemte erforderlig mark för anläggning af anrikningsverk och arbetarebostäder samt för kraftledningar, dels ock att rättigheten till inom ofvan omförmälda brytnings- och byggnadsområden förekommande, icke inmutningsbara mineral måtte på sökanden eller hans intressentskap öfverlätas; hvarjemte sökanden föreslagit, att såsom vilkor för ofvanberörda tillstånd måtte föreskrifvas: för tillståndet till försöksarbetena, att å dessa arbeten skulle hvarje år nedläggas minst 4,000 kronor, hvarom bevis innan den 1 mars året derefter borde lemnas; för tillståndet till apatitens bearbetande och vidare tillgodogörande, att hvarje år innan sagda dag skulle för det föregående brytningsåret erläggas dels för erforderlig mark och vattenkraft ett arrende, till belopp motsvarande hvad som inom orten för dylik mark eller kraft högst plögade utgå, dels ock för bruten och från fyndstälлена under brytningsperioden bortförd apatit en afgäld, beräknad efter en i ansökningsskriften angifven formel i förhållande till apatitens halt af trebasisk fosforsyrad kalk, dock aldrig understigande femhundra kronor, samt slutligen, såsom vilkor för bedrivande af så väl försöksarbete som vidare arbete, att borgen ställdes för den skada å marken, som kunde genom arbetet uppkomma, äfvensom att värdet af de växande träd, som för arbetet måste fällas, blefve enligt vederbörande jägmästares uppskattning ersatt; allt vid äfventyr att dessa rättigheter eljest förverkades.

Öfver denna ansökning hade utlåtanden afgifvits af domänstyrelsen, kammarkollegium, chefen för Sveriges geologiska undersökning, tekniska högskolan, kommerskollegium och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län.

Domänstyrelsen hade i det af styrelsen afgifna utlåtandet upplyst, att de med det gemensamma namnet Dundret betecknade bergshöjder, med undantag af norra sluttningen, vore belägna inom den, jemlikt kongl. bref den 30 oktober 1874, i Gellivare socken afsatta kronopark; att så väl norra sluttningen af nämnda höjder som Siäkavara och Luspavara tillhörde de områden i samma socken, hvilka vid allmänna afvittringen upptagits såsom odisponerade kronoöfverloppsmarker; samt att någon olägenhet för skogen ej vore att befara af arbetena för ifrågasvarande minerals tillgodogörande; och hade domänstyrelsen vidare

hufvudsakligen anført, att företaget i fråga visserligen vore förtjent att underlättas och främjas, men då tillförlitlig kännedom ännu saknades om betydelsen och värdet af de i kronans ego varande apatitförande områden, syntes det icke vara förenligt med kronans intressen, att redan nu dessa områden upplätas åt sökanden på längre tid, utan borde dermed lämpligen anstå, intill dess genom avslutandet af de på allmän bekostnad påbörjade undersökningarna af apatitens förekomst någon kännedom vunnits i berörda afseende. Domänstyrelsen hemställde därför, att framställningen icke måtte i vidsträcktare mån bifallas, än att tillstånd till bedrivande af försöksarbete å områdena på de föreslagna villkoren medgifves sökanden och hans intressentskap.

I hvad domänstyrelsen sålunda anført hade kammarkollegium instämt.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning hade i sitt utlåtande, bland annat, anført, att den af Kongl. Maj:t tillsatta kommission för undersökning af apatit tillgångarna i Norrbotten egnat särskild uppmärksamhet åt de af sökanden von Post påvisade apatitförekomster i gabbroberg inom nu ifrågavarande områden, hvarvid kommissionens arbeten i väsentlig mån underlättats derigenom, att von Post stält frukterna af sitt långvariga och kostsamma försöksarbete till kommissionens förfogande; att, ehuru undersökningarna å dessa områden kunde anses från kommissionens sida avslutade, det icke vore möjligt att med full visshet förutsäga, huruvida apatitdrift å nämnda områden skulle varda i afsevärd mån lönande, enär, för att vinna önskvärd klarhet i denna fråga, så dryga omkostnader erfordrades, att ingen kunde antagas vara benägen att underkasta sig sådana utan att dessförinnan hafva fått sig tillförsäkrad rätt till skälig vinst af de fynd, som kunde göras; att, då det syntes mindre lämpligt, att en och samma person förunnades koncession å så stora områden, som sökanden ifrågasatt, och då af Dundret endast norra slutningen visat sig vara i nämnvärd mån apatitförande, åt sökanden borde upplätas allenast Lusparavara och Siäkavara samt viss, i utlåtandet angifven del af Dundret; samt att beträffande den afgäld, som sökanden skulle tillförbindas att utgifva till statsverket för rättigheten att bryta apatit, det vore enklast att beräkna afgälden enligt samma grunder, som i Norge tillämpades i fråga om afgift till jordegare för bruten apatit, eller efter ett på förhand bestämdt belopp, merendels två kronor per ton för använd, bortförd eller försald apatit.

Tekniska högskolan hade såsom utlåtande i ärendet åberopat ett af professoren vid högskolan G. Nordenström i ämnet afgifvet yttrande,

hvari tillstyrkts bifall till ansökningen, dock med erinran att den tid, för hvilken sökanden skulle få med andras uteslutande ensam bearbeta och tillgodogöra anträffade fynd af apatit, icke borde bestämmas till mer än högst trettio år, samt att bestämmelse måhända borde meddelas i syfte, att fältspärning blefve förebyggd i fråga om inmutbara mineral, som till äfventyrs visade sig inom de åt sökanden upplåtna områden förekomma på sådant sätt och i sådan mängd, att de med tillgängliga metoder fördelaktigt kunde tillgodogöras eller blifva föremål för teknisk användning.

Af kommerskollegium hade anförts, hurusom enligt kongl. bref till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län den 30 maj 1890 de undersökningar rörande förekomsten af apatit inom Norrbotten, som åren 1889, 1890 och 1891 på allmän bekostnad fortgått, under de sistnämnda två åren haft till ändamål, förutom, bland annat, en fortsatt utredning af värdet och betydelsen af de apatittillgångar, som å Gellivare malmberg förekomme, jemväl en geognostisk undersökning af å kronojord förekommande gabbromassiv, i första rummet de närmast Luleå—Ofoten-jernvägen och i kustlandet befintliga, med särskild hänsyn till förekomsten af sådana varieteter af denna bergart, som, enligt hittills vunnen erfarenhet, ansåges vara företrädesvis apatitförande. Dessa sistnämnda undersökningar, hvilka icke syntes hafva afsett att för kronans räkning uppleta brytvärda apatitfynd, utan fast hellre att i stort bestämma gränserna för de trakter, der sannolikhet funnes för att apatit skulle kunna anträffas, finge nu anses afslutade, åtminstone hvad beträffade områdena invid Luleå—Ofoten-jernvägen.

De af sökanden von Post i ansökningen omförmälda bergshöjder, på hvilka han uppgåfve sig hafva funnit lofvande anledningar till brytvärda apatitförekomster, egde icke något som helst sammanhang med fyndigheterna å Gellivare malmberg, utan tillhörde just de gabbrområden invid Luleå—Ofoten jernväg, hvilkas betydelse med hänsigt till apatiten skulle genom förberörda geognostiska undersökningar närmare utredas.

Efter de på allmän bekostnad bedrifna undersökningarnas afslutande å här ifrågavarande gabbromassiv syntes apatitfrågans praktiska lösning bäst befrämjas genom att åt den enskilda företagsamheten öfverlåta det detaljerade letandet efter brytvärda apatitfyndigheter. Då von Post, hvilken varit den förste, som hänvänt uppmärksamheten på möjligheten att i berörda gabbromassiv anträffa apatit och som å sina arbeten med letandet efter detta mineral redan uppoffrat mycken tid och nedlagt kostnader, nu önskade fortgå på den af honom inslagna

väg och fortsätta sina gräfningar och sprängningsarbeten, hvarigenom utsigt vunnas att erhålla en verkligt praktisk utredning om huruvida apatit i brytvärda mängder kunde anträffas inom merberörda gabbro-områden, vore underlättande och befrämjande af hans bemödanden, äfven ur det allmännas synpunkt, att förorda, särdeles som, derest hans försök skulle krönas med framgång, sökandet efter andra nya fyndställen för det för vårt jordbruk så viktiga apatitmineralet säkerligen derigenom skulle framkallas.

Det kunde emellertid icke förutsättas, att sökanden och de personer, med hvilka han kunde förena sig, skulle vilja på den vidare utredningen af brytvärdheten af apatitförekomsterna å de merberörda områdena göra för ändamålet erforderliga omkostnader, derest de icke jemväl erhöles visshet om att, för den händelse resultatet af undersökningarna blefve gynnsamt, äfven få tillfälle att genom apatitens tillgodogörande om möjligt skörda någon vinst af sitt arbete och sina utlägg.

På grund af hvad sålunda andragits, och då domänstyrelsen icke haft något att ur skogsvårdens synpunkt invända mot att ett arbete för apatitens tillgodogörande anlades å ifrågavarande, kronan tillhöriga mark, funne sig kollegium ega full anledning att, i likhet med chefeu för Sveriges geologiska undersökning och tekniska högskolan, tillstyrka bifall i hufvudsak till ansökningen.

I fråga om de af sökanden föreslagna vilkor hade kollegium dock erinrat följande.

Den tid af 50 år, hvarunder sökanden och hans intressentskap enligt sökandens underdåniga begäran skulle ega att med andras utslutande tillgodogöra sig de möjligen anträffade apatitfynden, syntes kollegium vara för lång och lämpligen kunna nedsättas till 30 år, med rättighet likväl för sökanden och hans intressentskap att efter denna tids förlopp ega företräde till öfverenskommelse om fortsatt arbete med apatitens tillgodogörande under den tid och på de vilkor, Kongl. Maj:t då, på grund af sig företeende omständigheter och vunnit erfarenhet, kunde finna godt bestämma. Vidare ansåge kollegium, att den årliga afgälden för apatiten, i stället för att beräknas efter den af sökanden föreslagna formel, hvarvid lätteligen svårigheter och olika tolkringar på grund af olika analysresultat kunde uppstå, borde fastställas till ett fixt belopp för all från orten afsänd eller der på något sätt tillgodogjord apatit. Detta belopp kunde då lämpligen bestämmas till det, enligt uppgift, i Norge vid enahanda förhållanden vanligaste, eller 2 kronor per ton. Beträffande derefter hvad sökanden hemställt i fråga om öfverlåtelse på honom och hans intressentskap af kronans

rätt till icke inmutningsbara mineral inom till äfventyrs inmutade områden eller utlagda utmål inom de för apatitbrytningen upplåtna områdena, så borde detta förtydligas derhän, att dermed skulle afses den rätt, kronan på grund af 8 § grufvestadgan kunde ega till apatiten inom till äfventyrs inmutade områden och blifvande utmål inom apatitbrytningsområdena, samt att sökanden och hans intressentskap, utan rätt till godtgörelse från kronans sida, skulle vara underkastade det intrång i sitt arbete, som kunde uppstå på grund af till äfventyrs skedd inmutning af malmfyndigheter inom de för apatitbrytningen upplåtta områdena. Vidare borde bestämmas, att sökanden och hans intressentskap skulle vara skyldige att efter försöksperiodens slut anmäla, om de ville igångsätta arbetet med apatitens vidare tillgodogörande, och hafva hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet derom gjort anmälan inom ett år från försöksperiodens slut.

Då måhända svårigheter skulle möta för att, i de trakter, hvarom fråga vore, beträffande det arrende, sökanden skulle för åt honom upplåten mark och vattenkraft erlægga, finna jemförelse med andra i orten utarrenderade föremål af samma slag, hade kollegium ansett sagda arrende böra bestämmas efter särskild uppskattning.

På grund af hvad sålunda anförts hade kollegium hemställt, dels att åt von Post, hans rättsinnehafvare och de svenske män, med hvilka han kunde sig förena, måtte meddelas tillstånd att å bergshöjderna Dundret, Luspavara och Siäkavara inom Gellivare socken af Norrbottens län med andras uteslutande eftersöka apatitfyndigheter och derefter med arbete belägga och sig tillgodogöra till äfventyrs anträffade sådana fyndigheter, dels att med afseende härå måtte föreskrifvas vissa i statsrådsprotokollet (sid. 12—14) intagna vilkor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, som inhemtat yttrande från bergmästarembetet i norra bergmästaredistriktet, hade, bland annat, anført, att det vore obestridligt, att upptäckandet af brytvärda apatitfyndigheter inom länet och grundandet af en industri för tillgodogörandet af detta mineral skulle lända till mycket stort gagn ej blott för orten, utan för hela vårt land. Med all sannolikhet komme emellertid de till äfventyrs förefintliga apatitlagren fortfarande att ligga onyttiga, om ej den enskilda företagsamheten lemnades tillfälle att ingripa för anställande af de vidtomfattande och kostsamma undersökningar, som erfordrades för att derpå grunda en större industri. Å andra sidan kunde det icke billigtvis ifrågasättas, att enskildt kapital skulle kunna för ett dylikt företag intresseras, med mindre någon utsigt erhöles att få ersättning för derå nedlagda kostnader. Med af-

seende härå hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordat bifall till von Posts ansökning på de af kommerskollegium föreslagna vilkor, allenast med vissa ändringar och tillägg.

Enligt hvad statsrådet och chefen för finansdepartementet till berörda statsrådsprotokoll vidare anført, hade de af Kongl. Maj:t på Riksdagens begäran anordnade undersökningarna af apatit tillgångar i Norrbottens län afsett dels utredning af förhållandena med den apatit, som anträffas å Gellivare malmberg, dels en geognostisk undersökning af den å kronojord förekommande gabbrobergart, som, enligt erfarenhet från andra länder, ansåges vara företrädesvis apatitförande, dels ock utredning af de mellan staten såsom jordegare samt inmutare af malmyndigheter och upptäckare af apatitförekomster uppstående rättsförhållanden.

Såsom ock kommerskollegium i förberörda utlåtande anført, hade emellertid dessa undersökningar, särskildt af gabbrobergarten, icke åsyftat att direkt för kronans räkning uppleta brytvärda apatitfyndigheter, utan fast hellre att vinna utredning angående möjligheten af en apatitindustris uppkomst i nämnda landsdel och att tillika tillse, att, der apatit tillgångarna funnes å kronohjord, statens rätt blefve behörigen tillvaratagen.

De resultat, hvartill undersökningarna ledt i fråga om Gellivare malmberg, kunde anses vara följande. Förhoppningarna om tillvaron af större, i och för sig brytvärda förekomster af ren apatit, lämplig att direkt användas för beredning på kemisk väg af gödningsämne, hade icke bekräftats. Deremot hade tillgångarna å apatit tillsammans med jernmalm befunnits mycket betydande och större, än man förut antagit. Dessa tillgångar kunde dock endast efter särskild mekanisk och magnetisk behandling, för afskiljande af jernmalmen, användas för fosfatfabrikationen på kemisk väg. I de allra flesta fall vore emellertid jernmalmen till mängden öfvervägande, medan de förekomster af apatit med relativt underordnad jernmalmshalt, som under undersökningarnas gång anträffats, vore mindre betydande.

Undersökningarna rörande ofvanberörda gabbrobergart hade gifvit vid handen, att denna bergart i stor utsträckning inom länet förekomme, samt att sannolikhet syntes finnas för anträffande derinom af brytvärd apatit.

Anställda försök att genom smältning af apatitrikt gods från Gellivare åstadkomma ett gödningsämne, jemförligt med s. k. Thomaslagg, hade visat, att på denna väg en produkt, innehållande löslig

fosforsyra, kunde erhållas, men fortsatta kulturförsök erfordrades för utronande af produktens värde.

Utredning af statens, såsom jordegare, rättsförhållande till inmutare af malmfyndigheter och till enskilde apatitupptäckare hade verkstälts; och slutligen hade, med föranledande af undersökningarna, ett rikt material för en geologisk karta öfver Gellivare malmberg insamlats; en sådan karta, hvarigenom en ökad kännedom om berörda stora jernmalmsförekomst vunnos, skulle inom kort kunna offentliggöras.

Då ifrågavarande undersökningar nu vore i det närmaste afslutade, borde, enligt departementschefens mening, tillses, att de vunna resultaten i möjligaste mån blefve tillgodogjorda. Härvid kunde dock icke gerna ifrågasättas, att staten för egen räkning skulle bearbeta apatitfyndigheter. Apatiten å Gellivare malmberg förekomme till allra största delen inom jerngrufveutmål, anvisade jemlikt nu gällande grufvestadga och till hvilka rätten innehades af privata personer. Att inom de vidsträckta, mycket ofta jordtäckta gabbroområdena låta för statens räkning, under ledning af geologer eller andra sakkunnige, anordna detaljerade undersökningar, blefve ett både dyrbart och i allt fall vanskligt företag. Vida lämpligare vore att åt den enskilda företagsamheten öfverlemna det detaljerade letandet med hacka och spade. Funnos nemligen eggelsen af utsigt till större ekonomisk fördel, blefve detta arbete bäst utfördt af enskilde med hjälp af befolkningen i orten eller arbetare, hvilka vunnit kännedom om apatiten i dess olika former. Detta tillvägagående, som äfven fullt öfverensstämde med statens intressen, då det bidroge till ökade arbetstillfällen och måhända äfven kunde bidra till befolkningens ökning i nu glest bebodda trakter, hade i andra länder, särskildt Norge, ledt till gynnsamma resultat. De rika apatitgrufvorna der hade funnits af enskilde, sedan befolkningens intresse blifvit för saken väckt.

För att emellertid den enskilda företagsamheten skulle kunna intresseras för fortsatta apatitundersökningar borde tillses, att den, som ville å kronojord bearbeta dylika fyndigheter, erhöile rättighet dertill under sådana vilkor, att företaget för honom erbjöde utsigt till ekonomisk fördel; men måste dervid äfven tillses, att staten för de upplåtna rättigheterna erhöile skälig godtgörelse.

Med hänsyn härtill borde alltså medgifvas, att *enskilda personer* kunde undfå *dels* rätt att med andras uteslutande under viss tid (försöksperioden) inom vissa större områden eftersöka eller låta eftersöka apatitfyndigheter, *dels* rätt att under viss längre tid (arbetsperioden)

inom bestämda, noggrant utstakade områden med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade apatitfyndigheter, dels rätt att disponera ej mindre erforderligt område af kronans mark för uppförande derå af verkstäder och arbetarebostäder, för vägar m. m., än äfven behöflig vattenkraft, der tillgång till sådan funnes, dels ock slutligen öfverlåtelse på sig af den kronan i egenskap af jordegare enligt § 8 i gällande grufvestadga tillkommande rätt till apatit inom till äfventyrs inmutade områden och utlagda utmål inom de anvisade apatitarbetsfälten; och borde *kronan* till gengäld för dessa medgifvanden betinga sig, att, under försöksperioden, arbete till visst värde årligen nedlades å företaget samt att under arbetsperioden erlades dels afgäld för bruten apatit, dels ock årligt arrende för upplåten mark och vattenkraft.

Såsom af det förut anförda framginge, föreläge för närvarande till pröfning en ansökning om tillstånd att å vissa uppgifna områden i Norrbotten bearbeta apatitfyndigheter. Denna ansökning, gjord af bergsingenjören H. von Post, hvilken redan före de på allmän bekostnad föranstaltade apatitundersökningarna inlagt synnerliga förtjenster om kännedomen rörande förkomsten af det ifrågavarande mineralet, syntes departementschefen förtjent att vinna afseende. Kommerskollegium hade ock i hufvudsak förordat densamma äfvensom afgifvit förslag till de vilkor, under hvilka enligt kollegii mening den begärda koncessionen borde beviljas. Ehuru departementschefen för tillfället saknade anledning att ingå i en närmare granskning af alla detaljer i de föreslagna villkoren, ansåge han sig dock redan nu böra anföra, att sagda vilkor syntes i allt väsentligt böra vinna godkännande, dock att, med afseende särskildt på den af Riksdagen i skrifvelse den 20 maj 1890 gjorda framställning om vissa ändringar i gällande grufvestadga, bland villkoren äfven borde inryckas en bestämmelse om skyldighet för sökanden att utan rätt till godtgörelse från kronans sida underkasta sig möjligen blifvande ändringar i gällande gruflagstiftning.

Härvid förekomme emellertid, att af de områden, hvilka von Posts ansökning afsåge, eller bergshöjderna Gellivare, Dundret, Luspavara och Siäkavara, den förstnämnda, med undantag af norra slutningen, som utgjordes af odisponerad kronoöfverloppsmark, fölle inom området för den i Gellivare socken afsatta kronopark, och de båda senare vore disponerad kronoöfverloppsmark. Visserligen vore Kongl. Maj:t oförhindrad att medgifva anställandet af försöksarbeten efter apatit å dylik mark, men deremot vore det icke med gällande grunder för förvaltningen af kronans fasta egendom förenligt, att upplåtelse af

jord eller vattenkraft i och för bearbetning af apatitfyndigheter från sådan mark egde rum. Då Riksdagens medgifvande härtill sålunda borde inhemtas, vore lämpligt att icke inskränka det äskade medgifvandet endast till det nu föreliggande fallet, utan af Riksdagen begära ett generelt bemyndigande att bevilja dylika upplåtelser å kronomark; och då uppenbart vore, att de närmare vilkor, under hvilka koncession till apatitbrytning borde beviljas, måste lämpas efter de i hvarje särskildt fall förekommande omständigheter, borde endast de allmännaste grunderna för dylika koncessioner underställas Riksdagens pröfning och godkännande.

I likhet med hvad departementschefen framhållit, anser utskottet det icke böra ifrågasättas, att staten skall för egen räkning bearbeta apatitfyndigheter, utan att åt den enskilda företagsamheten bör öfverlemnas att vidtaga de åtgärder i sådant afseende, hvartill utsigten till ekonomisk vinst må mana. Rätt att bearbeta å kronojord funna apatitförekomster synes alltså, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, böra å enskilde upplåtas. Likaledes anser sig utskottet böra förorda Kongl. Maj:ts förslag om utarrendering åt koncessionsinnehafvare af i närheten af fyndställe belägna, af staten obegagnade vattenfall äfvensom för företaget erforderlig mark. Härvid har utskottet endast velat uttala den mening, att vid sådana vattenfalls upplåtande torde böra lemnas bestämda föreskrifter derom, att den från vattenfallen hemtade kraft uteslutande får användas för arbeten, som afse bearbetning af apatitfyndigheter.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 mars 1893.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.